

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนา
ในจังหวัดหนองคาย
BUDDHIST HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR
MONKS AND DEVELOPERS IN NONG KHAI PROVINCE

¹พระธงชัย โกวิท (วงศ์ศรีแก้ว), ²สมเดช นามเกต, ³พระมหาประทีป อภิวัฒน์โน
และ ⁴อริย์ธัช เลิศรวมโชค,

¹Phra Thongchai Kovidho (Wongsrikhao), ²Somdet Namket, ³Phamaha prateep
Abhivatdhano and ⁴Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹ a565keng@gmail.com

Received: October 26, 2024; **Revised:** November 9, 2024; **Accepted:** December 29, 2024

บทคัดย่อ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1.การฝึกอบรม 2.การศึกษา และ3. การพัฒนา ที่สามารถบูรณาการนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ หลักศีล นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม หลักสมาธินำไปสู่การพัฒนาจิตใจ และหลักปัญญา นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย พบว่า 1) รูปแบบการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาพบว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากตนเองด้วยการควบคุมกาย วาจา ใจ

¹ นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ให้มีเหตุผลในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำไปสู่การพัฒนาผู้อื่นและสังคม

2) รูปแบบการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามวันสำคัญต่าง ๆ ประเพณีฮีต 12 ของจังหวัดหนองคาย ให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษามาเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาพฤติกรรมเกิดแนวคิดที่ถูกต้องและมีเหตุผล 3) รูปแบบการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้ความสนุกสนานนมีการยกย่องบุคคลดีเป็นตัวอย่าง และการให้รางวัล ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตาม การชี้แนะให้เห็นถึงความไม่ประมาทในการใช้ชีวิต และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและสังคม

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, พระสงฆ์นักพัฒนา,

Abstract

Buddhist human resource development for monks and developers in Nong Khai Province consists of 1. training, 2. education, and 3. development that can be integrated to lead to effective human resource development. As for the principles of Buddhism related to human resource development, they include the Threefold Principles, which are precepts that lead to behavioral development. The principle of meditation leads to the development of the mind and the principle of wisdom leads to the development of knowledge. Guidelines for Buddhist human resource development of monks and developers in Nong Khai Province were found to be: 1) Educational formats according to Buddhist guidelines were found to be Development must begin with oneself by controlling one's body, speech, and mind to have reason to live according to Buddhist principles. Leads to the development of others and society. 2) Training formats according to Buddhist guidelines were found to create participation in the community. By organizing activities or projects on various important days, the 12 Heat traditions of Nong Khai Province. Provide knowledge and understanding in education as a basis Causing clarity in behavioral development A correct and reasonable idea was born. 3) Development model according to Buddhist guidelines. It was found that organizing Buddhist activities Have fun and praise good people as examples. and giving rewards It

creates morale to follow. Suggestions to show carelessness in living life and carrying out various activities brings peace to oneself and society

Keywords: guidelines, human resource development, developer monks,

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการกระทำในเชิงสร้างสรรค์เป็นวิธีการหรืออุปกรณ์ที่นำไปสู่การสร้างบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นอุปนิสัยของบุคคล สามารถปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรตลอดจนดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีปกติสุข คำว่า "พัฒนา" เป็นคำกริยา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร ดังนั้น "การพัฒนา" ก็ คือการทำให้เจริญ "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้เจริญขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่เจริญขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง คำว่า "ทรัพยากร (Natural resource)" มาจากรากศัพท์ ทรัพยากร + อากร = ทรัพยากร (Royal Institute, 2003: 503) หรือ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการ ดำเนินขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงานให้มี โอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับอนาคต (Amnuay Saengsaeng, 1997: 296) ดังนั้น “การพัฒนา” ก็คือ การทำให้เจริญ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” คือตัวของบุคคลแต่ละคนให้เจริญขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ เจริญขึ้น มีความสมบูรณ์ด้วยความดีงาม ความสูงส่งสมกับเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูง (Wichayapa Methiworachat, 2014: 25) “ทรัพยากร” คือ สิ่ง ถือว่ามีคุณภาพ (A useful thing or quality) อาจมีรูปร่าง เช่น เงินตรา สมบัติพัสสถาน และอาจจะ ไม่มีรูปร่างก็ได้ เป็นต้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ เป็นการพัฒนาโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการดำเนินชีวิต เพื่อคุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องกับการ พัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม และการกระจายผลประโยชน์ จากการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2012: 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้มีงานวิจัยหลายเล่มในการใช้หลักธรรม

สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็น แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบเช่น Punnapa Parimethachai (2022: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของ ทรัพยากรมนุษย์ 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) โดยต้องมีความรู้เรื่องของศิลปะร่วมสมัย เป็นอย่างตี่ 2) ด้านทักษะ (Skill) โดยต้องมีทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการ ประสานงาน ทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และทักษะด้าน ภาษาต่างประเทศ 3) ด้านความสามารถ (Abilities) โดยต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารภายในองค์กร การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยบูรณาการ เข้ากับหลักภาวนา 4 ดังนี้ 1) ด้านกายภาวนา เจ้าหน้าที่ต้องหมั่นออกกำลังกายให้มีสุขภาพแข็งแรง เพื่อให้มีร่างกายสมบูรณ์พร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน 2) ด้านศีลภาวนา เจ้าหน้าที่ต้องประพฤติ ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำบุญ เจริญภาวนาอยู่เสมอ เพื่อสร้างความซื่อสัตย์ สุจริตในการทำงาน 3) ด้านจิตตภาวนา สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยต้องจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา จัดสัมมนา อบรมธรรมะให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีสติ สมาธิ มุ่งมั่นในเป้าหมาย และเป็นคนคิด บวก 4) ด้านปัญญาภาวนา สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยต้องส่งเสริมให้มีการฝึกอบรม แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนทักษะใหม่ๆ และนำความรู้เหล่านั้น มาใช้ในงาน นอกจากนี้ยังต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ด้าน การศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา และงานวิจัยของ Weerapat Sapakarn (2022: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธเพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของ ธุรกิจหลักทรัพย์” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ผู้บริหารควรจะใช้หลัก ของทาน การให้ ปิยวาจา เจริญไฟเพราะ อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ สมานัตตตา วางตน เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความผูกพัน 3 ด้านหลักคือ 1) ความผูกพันด้านจิตใจ บุคลากรรักและหวง แหนองค์กร มีความผูกพันต่อองค์กร บุคลากรยินดีที่ได้เป็นสมาชิกขององค์กร มีความรักและความ เคารพผู้บริหารองค์กร และรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อองค์กร 2) ความผูกพันด้านการคงอยู่ การคง อยู่ของบุคลากรคงที่ บุคลากรไม่คิดลาออกจากงาน บุคลากรยินดีที่จะอยู่เพื่อทำประโยชน์ต่อ องค์กร มีความผูกพันอยู่กันอย่างกัลยาณมิตร และองค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพ 3) ความผูกพัน ด้านบรรทัดฐาน บุคลากรรักในเกียรติและศักดิ์ศรีของตนและองค์กร ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม องค์กรอย่างเคร่งครัด ร่วมกันรักษาภาพพจน์ที่ดีขององค์กร อุทิศตนเพื่อองค์กร และองค์กรมีความ เป็นเอกภาพ กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ผู้บริหารต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคลากรในองค์กร พุดจาหรือสื่อสารด้วยคำสุภาพ

เรียบร้อย ให้การสงเคราะห์พนักงานหรือบุคลากรอย่างเหมาะสม และวางตนให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย ควรแก่การเคารพ

จากความเป็นมา และความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนา และเพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย ในการนำแบบแผนสู่การพัฒนา การบูรณาการ เป็นนโยบาย การพัฒนาที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในอำเภอโพนพิสัย และในอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย 2) หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดหนองคายที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน ในอำเภอโพนพิสัย และในอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย 4) กลุ่มพุทธศาสนิกชน ผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามกระบวนการวิจัย ในอำเภอโพนพิสัย และในอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เกี่ยวข้องในด้านแนวทางการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตาม แนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 36 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือการวิจัยตามแบบของมหาวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน แล้วปรับปรุงแบบก่อนนำแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนามจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อตอบคำถาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นของวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

สาระสำคัญประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านศีลดังนี้ 1. การสอนหลักพระพุทธเพื่อพัฒนาพฤติกรรม พุทธศาสนิกชน ต้องมีความรู้ เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา ก่อน ได้แก่ หลักศีล เพื่อให้รู้ข้อห้ามของศีล และผลของการรักษาศีล 2. หลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาด้านพฤติกรรม เน้นในการครองตน เพื่อให้มีการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา 3. พุทธศาสนิกชน ต้องรู้และเลือกกระทำสิ่งที่ เป็นกุศล และหลีกเลี่ยงกระทำสิ่งที่ เป็นอกุศล 4. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ 5. นำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต และมีความรู้ด้านศาสนพิธี เช่น การไหว้พระ กราบพระ สวดมนต์ มีกิริยามารยาทเรียบร้อยเหมาะสม 6. พุทธศาสนิกชนได้เข้าวัด ฟังธรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางวัดเพื่อนำ หลักธรรมมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต มีจิตอาสาในกิจกรรมทางสังคมของชุมชน

สาระสำคัญประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ (สมาธิ) ดังนี้ 1. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจนั้น ได้จัดให้มีการฝึกสติตามหลัก สติปัฏฐาน 4 เพื่อให้มีสติรู้ว่า สิ่งที่เราทำและแสดงออกนั้นเป็นกุศล หรืออกุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเอง ในด้านความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต 2. การพัฒนา จิตใจเกิดกระบวนการทางความคิดในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ด้วยการลดละความชั่ว เลือกประกอบอาชีพสุจริต 3. นำหลักการพัฒนาดิมาขจัดบาปอกุศลทั้ง ปวงที่จะเข้าครอบงำจิตใจ 4. บุคคลมีจริตที่ต่างกัน ต้องพัฒนาตามฐานองค์ความรู้ของเขา 5. การ สอนให้รู้จักกำหนดสติ เพื่อให้มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ โดยนำหลัก พระพุทธศาสนามาพัฒนา จิตใจ 6. การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาจิตที่ทางวัดจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ทำให้จิตใจมี ความเอิบ อิ่มในบุญกุศล ชีวิตมีความสุข มีจิตใจเบิกบาน และเข้าร่วมปฏิบัติด้วยความตั้งใจโดยไม่มีใคร ชักชวน

สาระสำคัญ ประเด็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทางด้านปัญญา ผลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของประเด็นการศึกษาเพื่อ การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ทางด้านปัญญาดังนี้ 1. การสอนหลักพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสติปัญญานั้น จะต้องมี ความรู้เกี่ยวกับ หลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ทั้งพุทธประวัติ และพระสูตร เพื่อนำสิ่ง เหล่านั้นมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสติปัญญา 2. การนำหลักธรรมทุก หมวดมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาสติปัญญา เน้นการ พิจารณาโดยใช้เหตุผล เป็นกระบวนการทาง ความรู้ บุคคลที่มีสติปัญญาที่ถูกต้อง ย่อมไม่สร้างความ เดือดร้อนให้เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น 3. มี วิธีการสอนโดยแบ่งเรื่องคุณธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยการพัฒนาให้ เห็นเป็นรูปธรรมใน การคิดและปฏิบัติที่เหมาะสม 4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญานำมาใช้กับตน เช่น การทำบุญ สร้างบุญกุศล จะกระทำอย่างมีเหตุผล เหมาะสมในสิ่งที่ควรกระทำ 5. การศึกษา จากหนังสือที่มีการแจกให้ ทำให้พัฒนาสติปัญญาจากสิ่งที่ไม่เคยรู้ ก็ได้ รู้ สามารถนำมาใช้ในการ ประกอบอาชีพ และการดำรงตนอย่างถูกต้อง

2. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัด หนองคาย

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของ พระสงฆ์ นักพัฒนาในจังหวัดหนองคายเกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 2 ส่วนคือแนวคิดทฤษฎี การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร่วมกับ

สภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ซึ่งสรุปผลได้ 4 แนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และ สติปัญญา โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การครองตนเป็นหลัก ครอบคลุมทั้งกายวาจาใจ ความรู้ด้านศาสนพิธี การสร้างกระบวนการทางความคิดให้ถูกต้อง การพิจารณาทั้งความรู้ทางโลกทาง ธรรมด้วยเหตุผล การสอนตามจริตและตามองค์ความรู้ เช่น สอนมารยาทไทย ศาสนพิธี ฯลฯ โดย อาศัยสื่อที่มีความทันสมัย เป็นกลไกหลักในการดำเนินการดังกล่าว กอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง 6 ประการ เช่น มีการวัดผลการพัฒนาทุกโครงการหรือ กิจกรรม เป็นต้น เพื่อชี้ วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ได้อย่างถูกต้อง มีความคิด ในทางที่ถูกต้อง รวมไปถึงมีสติปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผล ทำให้สามารถ ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตาม สถานะทางสังคมที่ถูกต้องเป็นต้น

2.2 แนวทางการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และ สติปัญญา โดยอาศัย การส่งวิทยากรไปสอนตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสามารถแผ่ ขยายสังคม พุทธศาสนิกชนให้กว้างขวางมากขึ้น การ สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในลักษณะบวร+ ช (บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน) โดยอาศัยการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามวันสำคัญต่าง ๆ และ จัดโครงการในฤดู พรรษา โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิด ความชัดเจนในการ พัฒนาพฤติกรรมที่ดีมากขึ้น เกิดความชำนาญในด้านความคิดมากขึ้น เพิ่ม ประสิทธิภาพในด้านความ คิดเห็นที่ถูกต้องประกอบด้วยเหตุผลกอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง 6 ประการ เช่น พัฒนาจิตใจ หรือปัญญาก่อน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทางความคิด และ การ แสดงออกทางพฤติกรรมให้เกิดประโยชน์อันเป็นผลมาจาก คุณภาพของ จิตใจและสติปัญญาเป็นต้น

2.3 แนวทางการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา ทั้งใจด้านพฤติกรรม จิตใจ และ สติปัญญา โดยอาศัย การพัฒนาให้เยาวชนเปลี่ยนแปลงเป็นคนดีขึ้น เกิดขวัญกำลังใจแก่ ผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมให้มีความสุขสนุกสนาน การใช้ประเด็นที่สังคมให้ความสนใจเป็นสื่อการ สอน การสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดความรักความสามัคคี การสร้างจิตอาสาให้การสร้างประโยชน์ ต่าง ๆ และมีการ มอบรางวัลในกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการ ฝึกอบรม ทำให้สามารถ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ไม่เกิดโทษต่อผู้อื่น เกิดความเข้าใจว่าเป็น สิ่งที่ดี ย่อมทำให้เกิดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องมากขึ้น กอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไขความสำเร็จทั้ง 6 ประการ เช่นการพัฒนาเพื่อหวังคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้เกิด ความผูกพันระหว่างบุคคลที่มี ส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้ได้รับผลของการพัฒนา

อย่างมีคุณภาพ เมื่อปฏิบัติตาม แล้วเกิดความสุข ได้รับคำชมเชยจากคนทั่วไป เกิดขวัญกำลังใจมากขึ้น รวมถึง การสั่งสอนให้เห็น ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยหลักพระพุทธศาสนา เน้นการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ลดปัญหาสังคมในระดับต่างๆ การปลูกฝังทัศนคติในแง่บวก การสอนมารยาทไทยเพื่อให้ปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องและการสั่งสอนให้ใช้ปัญญาศรัทธาในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่สรรเสริญพิธีกรรมที่ ไม่ใช่ พระพุทธศาสนา โดยอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการฝึกอบรม ทำให้สามารถสร้างความ ปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีความคิดที่ ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีจิตใจประกอบด้วยสติ สร้างเกราะคุ้มกันภัยจากเลสได้ ทำให้ดำเนิน ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีเกิดความสงบสุข ในชุมชน กอปรกับการดำเนินการตาม เงื่อนไข ความสำเร็จทั้ง 6 ประการ เช่น เชื่อมโยงองค์ความรู้ ให้เกี่ยวเนื่องกัน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจใน หลายด้าน สร้างมุมมองการตัดสินใจที่ถูกต้องก่อน แสดงพฤติกรรมออกไป ทำให้ลดปัญหาต่าง ๆ ใน พื้นที่ได้เป็นต้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาใน จังหวัดหนองคาย มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนา พบว่า 1) ด้านการศึกษา ได้แก่ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่อยู่ในวัยที่จะเป็นอนาคตของชาติ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชน 2) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ โครงการค่ายคุณธรรมเชิงพุทธที่โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ วัด ได้ร่วมกันจัดขึ้น และโครงการธรรมะสู่โรงเรียน เป็นต้น 3) ด้านการพัฒนา ได้แก่ การนำบุคคลนั้นมาเป็นอย่างดีในการพัฒนาบุคคลอื่น โดยการให้รางวัล ที่เกิดจากผลของศึกษาและฝึกอบรม ตามกรอบของกิจกรรมกำหนดขึ้น ที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน เกิดความไม่ประมาทในกิจวัตรประจำวันความขัดแย้งลดลง และเกิดความรักความสามัคคีมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daonuea Thongnoi (2022: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง 4 ด้านคือ การเรียนรู้และพัฒนาตน มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม ประยุกต์หลักสากลอย่างเหมาะสม และ ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 4 ด้านจะมีประสิทธิภาพอีกด้วยอาศัยหลักของศีล การรักษาพฤติกรรม โดยการอบรมปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศีล 5

ประพัตติตนเป็นข้าราชการที่ดีมีคุณธรรม มีวินัยตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น ดำรงตนตั้งมั่นในทางสุจริต หลักของสมาธิ การพัฒนาด้านจิตใจ โดยมีสติในการทำงาน มีความอดทน อดกลั้น พัฒนาจิตใจให้สงบมั่นคงเป็นคนมีน้ำใจ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำนุบำรุงศาสนา ประพัตติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะและสังคมส่วนรวม และหลักของปัญญา การฝึกฝนพัฒนาปัญญา โดยการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ฝึกอบรมพัฒนาปัญญาทั้งจากการฟัง การอ่าน การปฏิบัติให้เห็นจริง รวมทั้งการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบขับเคลื่อนโดยใช้ฐานของข้อมูลความรู้ที่ได้ เพื่อเป็นทรัพยากรมีคุณค่าและพึงประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ต้องอาศัยการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน เช่น ปรับปรุงแผนพัฒนาบุคลากรทุก ๆ ปี มีแผนพัฒนาที่โปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ และเน้นการมีส่วนร่วม เป็นต้น 2) ด้านการสรรหาบุคลากร เช่น สรรหาบุคคลที่เป็นคนดี มีความรู้ และทักษะที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ดำเนินการสรรหาโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอย่างความยุติธรรม เป็นต้น 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร เช่น คำนึงถึงความต้องการพัฒนาของบุคลากร พัฒนารวมตามวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายขององค์กร เป็นต้น 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร เช่น การทำให้บุคลากรพึงพอใจและมีความสุขในการทำงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรที่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1.การฝึกอบรม 2.การศึกษา และ3. การพัฒนา ที่สามารถบูรณาการนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ หลักศีล นำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรม หลักสมาธินำไปสู่การพัฒนาจิตใจ และ หลักปัญญา นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย พบว่า 1) รูปแบบการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาพบว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากตนเองด้วยการควบคุมกาย วาจา ใจ ให้มีเหตุผลในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำไปสู่การพัฒนาผู้อื่นและสังคม 2) รูปแบบการฝึกอบรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยการจัดกิจกรรมหรือโครงการตามวันสำคัญต่าง ๆ ประเพณีฮีต 12 ของจังหวัดหนองคาย ให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษามาเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาพฤติกรรม เกิดแนวคิดที่ถูกต้องและมีเหตุผล 3) รูปแบบการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้มีความสนุกสนานมีการยกย่องบุคคลดีเป็นตัวอย่าง และการให้รางวัล ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติตาม การชี้แนะให้เห็นถึงความไม่ประมาทในการใช้ชีวิต และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความสงบสุขต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

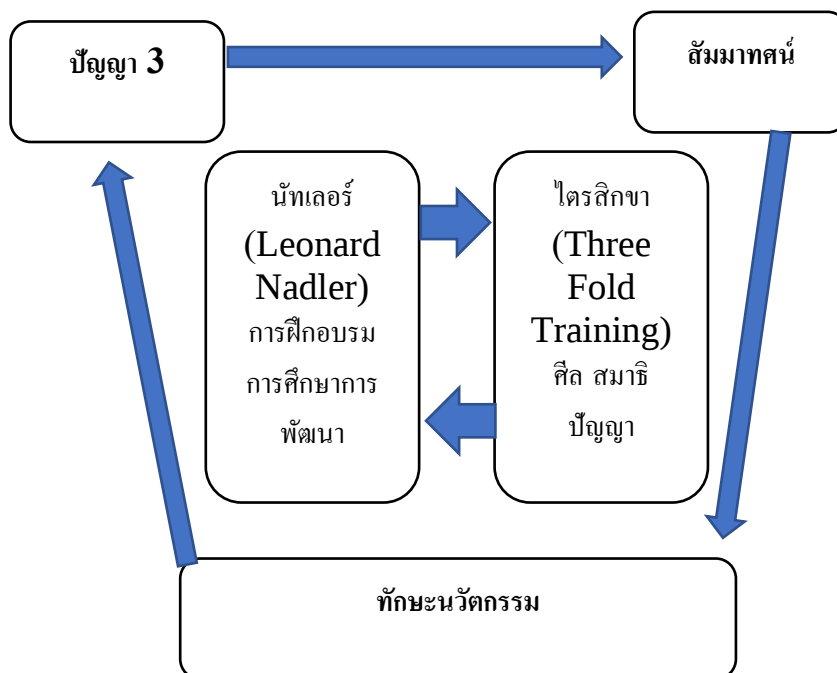
ของ Phra Dorupad Surasak Wiriyatharo (Dong Raksa) (2017: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม” ผลการวิจัยพบว่าทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกมีความหมายว่า มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ มีค่าสูงสุดในการพัฒนาองค์การ องค์การจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ส่วนในทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการเป็นผู้ฝึกตนตามหลักศีลธรรม พระพุทธเจ้าทรงฝึกพระองค์เองได้อย่างประเสริฐแล้วทรงฝึกผู้อื่น ตามพุทธศตวรรษผู้ฝึกตนจะสามารถพัฒนาตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ทำให้เกิดประสิทธิภาพ หลักธรรมดังกล่าวได้แก่ เบญจศีล คือ ศีล 4 เมื่อปฏิบัติตามศีล 5 ถือว่าเป็นผู้มีศีล ส่วนคำว่า เบญจธรรมมีความหมายเดียวกับ 'กัลยาณธรรม' หมายถึง ธรรม 4 ประการ ที่ดีสะอาด เพราะกำจัดธรรมที่ไม่สะอาด คือราคะ โทสะ โมหะได้ เป็นคุณธรรมคู่กับเบญจศีล ถ้าบุคคลถือปฏิบัติศีล 5 ต้องปฏิบัติเบญจธรรมด้วย เบญจศีลเป็นข้อที่ไต่ถาม ส่วนเบญจธรรมเป็นข้อควรปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี เอื้อเฟื้อต่อกัน นับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย" ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์องค์ความรู้ทั้ง 2 ส่วน ซึ่งนำมาสู่การสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตาม แนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย 3 แนวทาง (Synthetic Model) ดังต่อไปนี้

1. แนวทางสัมมาทัศน เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย
2. แนวทางทักษะนวัตกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย
3. แนวทางปัญญา 3 เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มนุษย์เชิงพุทธตามแนวทางของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดหนองคาย

ซึ่งแสดงทั้ง 3 แนวทางได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

เอกสารอ้างอิง

- Amnuay Saengsaeng. (1997). *Human resource management*. Bangkok: Thippayawisut Printing House.
- Dao Nuea Thongnoi. (2022). *Human resource management according to Buddhist principles of the Ang Thong Provincial Administrative Organization*. Doctor of Philosophy Thesis Department of Political Science. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (2000). *Dhamma Views of the Pitaka, Educational Section*. Bangkok: Thammasabha Printing House.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2012). *Summary of the main points of the National Economic and Social Development Plan*. Issue eleven, 2012 - 2016. Bangkok: Office of the Commission. National economic and social development.
- Phra Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (1999). *Education and human resource development*. Bangkok: Buddhadham Foundation.

- Phra Drupalad Surasak Viriyatharo (Dong Raksa). (2017). *Human resource development according to the principles of the five precepts and the five principles*. Doctor of Philosophy Thesis Field of study: Buddhist management. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- Phra Mahathrit Rungchaiwitoon. (2014). Model for developing monks. for administrative efficiency Sangha business. *Journal of Graduate Studies, Humanities, Social Sciences*. Year 3, Issue 1, January - June 2014. Faculty of Social Sciences: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrarajworamuni (Prayoon Dhammajitto). (1997). *Stepping into the new century with Buddhism and technology*. Bangkok: Buddhadham Foundation.
- Punnapa Parimethachai. (2022). *Integrating Buddhist principles for human resource development of Office of Contemporary Art and Culture Ministry of Culture*. Doctor of Philosophy Thesis Department of Buddhism. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Royal Academy. (2003). *Royal Institute Dictionary, 1999*. Bangkok: Nanmeebook Company Limited.
- Weerapat Sapakarn. (2022). *Buddhist human resource management to build organizational commitment in the securities business*. Doctor of Philosophy Thesis Department of Public Administration. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wichayapa Methiworachat. (2014). *Buddhist human resource development model of Lower Northern Rajabhat University 2*. Doctor of Buddhist Thesis, Department of Public Administration. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

